

ЗЕМЕЛЬНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ, ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Ковтун Дарина Петрівна, ст.гр. 12з

Керівник: викладач-методист

Яворська Л.А.

ВСП Шевченківський коледж УНУС

Землевпорядник – це спеціаліст, який володіє знаннями про земельне право, земельний кадастр, землевпорядкування та управління земельними ресурсами, має відповідну освіту та належну кваліфікацію. У даній статті я хочу звернути вашу увагу саме на земельне право, адже воно займає важливе місце для землевпорядника.

1. Земельно-правові відносини на території України в період феодалізму до скасування кріпосного права у 1861р.

Регулювання земельних відносин нормами звичаєвого права здійснювалося на території нинішньої України багато віків.

Київська Русь була феодальною державою з князівсько-дружинним устроєм. «Руська правда», як перший в історії Київської Русі правовий акт, регулювала відносини переважно між князями, з метою забезпечення єдності всіх князівств.

З XVI ст. з посиленням польської влади в українських землях спостерігається еволюція землеволодіння селян. Селянську землю починають вважати або державною, або панською. Поступово селяни втрачають право продажу своєї землі.

У наслідок Люблінської унії становище селян ще більш погіршилось. Зросла панщина, її вимагали вже з кожного селянського двору. Кріпацтво проявлялось насамперед у позбавленні селян права на землю. Вся земля стала вважатися державною або шляхетською, чи церковною і монастирською.

Після возз'єднання України з Росією у 1654р. кріпосне право впроваджувалося на території України у жорсткіших формах. У другій половині XVII ст. була проведена ревізія всіх земель. У XVIII ст. було запроваджено Генеральне межування земель. Кріпосницькі земельні відносини на Запоріжжі, як і на всій

території України, були впроваджені російською імператрицею Катериною II, яка в 1765-1766рр. поширила на всі козацькі землі дію російського законодавства [2].

2. Скасування кріпосного права 1861р.

Маніфест від 19 лютого 1861р. і Положення про селян, що вийшли з кріпосної залежності, оголосили, що селяни звільняються від кріпосної залежності за викуп.

Положення про викуп 1861 р. надавало членам сільської громади право виділитися з її складу при умові дострокового викупу свого наділу.

Закони, що стосувалися державних селян, були видані 18 січня та 24 листопада 1866 року. За першим з них селяни вилучалися з-під юрисдикції міністерства державного майна і підпорядковувалися в адміністративному відношенні загальним губернським, повітовим і місцевим селянським установам, створеним згідно з реформою 1861 року. За другим законом, який визначав порядок поземельного устрою державних селян, за ними закріплялися, головним чином, ті землі, які раніше знаходилися в їхньому користуванні, але не більше 8 десятин на ревізку душу в малоземельних і 15 десятин — в багатоземельних районах [2].

3. Столипінська аграрна реформа

Після революції 1905 р. земельна політика царського уряду зазнала значних змін, що знайшло своє відображення в ряді законодавчих актів. Уряд вирішив створити собі соціальну опору на селі в особі заможного селянства.

9 листопада 1905 р. було видано царський маніфест під назвою «Про поліпшення добробуту і полегшення становища селянського населення». Згідно з цим маніфестом, викупні платежі за землю, що залишались, скорочувались наполовину, починаючи з 1906 р., і скасовувались зовсім з 1907 р.

В жовтні 1906 року прийнятий указ "Про відміну деяких обмежень у правах сільських обивателів та осіб інших бувших податних слоїв". В цьому указі проголошувалися єдині права для всіх громадян у відношенні державної служби за винятком "іногородців".

Розширювалися майнові права селян: відмінявся порядок сімейних розділів за рішенням общини; заборона селянам, що не володіли нерухомістю, зобов'язуватись векселями.

Фінансування реформи забезпечував указ "Про видачу Селянським Поземельним банком позичок під заставу надільних земель", прийнятий у листопаді 1906 року. У відповідності з цим указом відмінялась заборона віддавати під заставу приватним особам та приватним товариствам надільні землі, що була введена в 1893 році. Застава дозволялася також під позичку Держбанку. Банк видавав цільові позички для плати за наділи, для купівлі землі, на покращення землекористування при переході від общинного до подвірного землеволодіння при розселенні на хутори та відруби; при відведенні землі до одного місця.

Значне місце в столипінському аграрному законодавстві займало землевпорядкування. Згідно з указом від 4 березня 1906 р. створювалась система землевпорядних органів, яка стала провідником земельної політики царського уряду. Прийнятий в 29 травня 1911 року Закон "Про землеустрій" детально регламентував порядок землеустрою. Столипінське аграрне законодавство внесло істотні зміни в правовий режим селянських надільних земель [2].

4. Становлення і розвиток земельного права в Україні в період з 1917 до 1990рр.

Першим земельним законодавчим актом радянської держави був декрет «Про землю», прийнятий Другим Всеросійським з'їздом Рад 26 жовтня (8 листопада) 1917 р., який скасував назавжди і без будь-якого викупу право приватної власності на землю.

Згідно з декретом всю землю – поміщицьку, удільну, кабінетську, монастирську, церковну, посесійну було націоналізовано, конфісковано і передано в розпорядження волосних земельних комітетів і повітових Рад селянських депутатів. Землі рядових селян і рядових козаків не конфіскувались.

Декретом РНК РРФСР «Про соціалізацію землі» від 19 лютого 1918 р. приватна власність на землю скасовувалась назавжди і земля передавалась трудящим на засадах зрівняльного землекористування.

Перший Земельний кодекс УСРР закріпив націоналізацію землі і скасування приватної власності на неї, заборонив купівлю-продаж, оренду та інші правовідносини, пов'язані з відчуженням землі.

Право на одержання землі в безплатне і безстрокове користування визнавалося за всіма громадянами, що бажали обробляти її власною працею, незалежно від статі, віросповідання, національності.

Земельний кодекс України було затверджено постановою VII Всеукраїнського з'їзду Рад від 14 грудня 1922 р. Уряду було запропоновано подати всебічну допомогу всім починанням селянства в галузі землеустрою і в першу чергу тим селянам, які переходять на колективне землекористування. Цією постановою уряд було зорієнтовано на перехід до колективних форм господарювання на селі.

Важливим земельно-правовим актом указанного періоду стала постанова ВУЦВК і РНК УСРР від 18 липня 1928 р. про вилучення і відведення земель для державних і громадських потребі. Зазначені та інші земельно-правові акти визначали націоналізацію землі, перетворення її у державну власність, яка проголошувалась всенародним добром в межах Української СРР.

Постановою ЦВК і РНК СРСР від 16 березня 1927 р. «Про колективні господарства» було проголошено про закінчення землеустрою на колгоспник землях, про передачу колгоспам у користування землі із державного фонду, про надання їм пільг. Ці правила стосувались земель усіх союзних республік.

У наступні роки правовий режим земель у СРСР дещо вдосконалювався, але це здійснювалось з метою зміцнення права загальнодержавної власності, централізації правового регулювання в межах Союзу РСР, державної підтримки землекористування колгоспів і радгоспів.

Оренда землі на загальносоюзному рівні заборонялась постановою ЦВК і РНК СРСР «Про заборону здачі в оренду земель сільськогосподарського призначення». На боротьбу з порушеннями у колгоспному землекористуванні була спрямована постанова ЦК ВКП(б) і РНК СРСР «Про заходи охорони громадських земель колгоспів від розбазарювання» від 27 травня 1939 р. [2].

5. Розвиток земельного права після 1990р.

Земельний кодекс УРСР був прийнятий Верховною Радою УРСР 18 грудня 1990 р. у відповідності з Основами законодавства Союзу РСР і союзних республік про землю, але з врахуванням Декларації про державний суверенітет України,

прийнятої Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. Згідно з розділом VI «Економічна самостійність» Декларації земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах Української РСР, проголошувались власністю народу України, ставали матеріальною основою суверенітету Республіки і повинні використовуватись з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб її громадян [3].

Декларація проголошувала державний суверенітет України, верховенство Конституції та законів Республіки на своїй території, самостійність у визначенні свого економічного статусу і закріплення його в законах. Проте у ній нічого не зазначалось про відмову від чинності на території України законів Союзу РСР. Трохи більше ніж через рік Верховна Рада України ухвалює новий Земельний кодекс (Закон від 13 березня 1992р.).

Завданням оновленого Земельного кодексу було регулювання земельних відносин з метою створення умов для національного використання й охорони земель, рівноправного розвитку всіх форм власності на землю і господарювання, збереження та відтворення родючості ґрунтів, поліпшення природного середовища, охорони прав громадян, підприємств, установ і організацій на землю.

Україна отримала новий Земельний кодекс (25 жовтня 2001р.). Уведення його в дію практично зняли майже всі усі запитання щодо невідповідності земельного законодавства Конституції України та значною мірою поклато край хаосу в земельних правовідносинах.

Остання редакція Земельного кодексу, яка досі залишається чинною, дозволяє визначити: мету і завдання державної політики у сфері регулювання відносин при використанні та охороні земель; принципи формування земельних відносин; співвідношення земельного законодавства із законодавством інших галузей права, в першу чергу із цивільним; земельні права, їх обмеження, гарантії, підстави і порядок вилучення земельних ділянок, встановлення сервітуту; основи державної політики по регулюванню охорони земель та управлінню земельними ресурсами; органи, уповноважені приймати рішення у сфері землекористування; законодавче

регулювання окремих категорій земель, повноваження органів місцевого самоврядування в регулюванні земельних відносин [1].

Список використаної літератури:

1. Земельний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступа:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. bibliofond.ru/view.aspx?id=438726
3. www.csi.org.ua/rozvytok-zemeinogo-zakonodavstva-v/